

Kulcs a boldogsághoz?

Képin: Antonio Canova: Amor és Psziché c. művének részlete (Louvre)

„Az intim párkapcsolat életünk egyik legfontosabb területe. Szakértők szerint azonban szexuális kultúránk sok kívánnivalót hagy maga után – és ugyanez mondható a nemek közéleti viszonyára is” – olvasható egyebek között Szilágyi Vilmos „A nemek viszonyának jövője” című, a Háttér kiadó gondozásában nemrég megjelent könyvében. A szerző, aki a szexuálpszichológia és -pedagógia kutatásának hazai megalapozója, egyebek között arra hívja fel a figyelmet, hogy életünk egyik legfontosabb területére senki sem készít fel eléggé bennünket, sem a család, sem az iskola. S ez, ha hosszú távon, felelősen gondolkodunk – s látjuk, hogy egyre több a válás, és egyre kevesebb a gyerek –, nem maradhat így.

Férfinak, illetve nőnek születünk, minden feladatunkat, örömünket, gondunkat férfiként, nőként éljük meg. A nemi szerepünkkel kapcsolatos látásmód, gondolkodásmód és érzelmi viszonyulás ugyan az utóbbi évtizedekben már egyre jobban kezd kiegyenlítődni; a szemléletváltás folyamata konfliktusok tömegével jár együtt. Ezeket jórészt a családi és a társadalmi munkamegosztásban gyakran felcserélődő szerepek és az ezek nyomán főként a nőkre aránytalanul háruló terhek okozzák. A könyv szerzője kérdések sokaságát teszi fel, amelyekre tudományos megalapozottsággal igyekszik választ is adni. Vajon miért került válságba a hagyományos házasság és van-e kiút ebből a válságból? Milyen egy valóban egyenrangú párkapcsolat, amely mindkét fél em-

beri kiteljesedését és fejlődését szolgálja? Megelőzhető, vagy leküzdhető-e a féltékenység és mi a hűség valódi jelentése? Hogyan lehetnek egyenrangúak a nemek a magánélet és a közélet területén?

Az emberi élet a jó párkapcsolatban és a személyiségnek, tehetségnek leginkább megfelelő munkában (és/vagy közéleti feladatvállalásban) teljesebben ki. Tudatosan vagy tudatalanul, mindannyian erre törekszünk, hiszen ennek elérése maga a boldogság. Az intim életre a család és az iskola helyett jobb híján a média (főként a bulvár és az elektronikus média) „készít fel”, amely sok esetben erősen vitatható módon pótolja a szülők és nevelők mulasztásait. De az is nyilvánvaló, hogy még a legjobb cikk- vagy filmsorozat sem helyettesítheti a kisgyerekkortól fokozatosan egymásra épülő, tervszerű tanulmányokat.

Lapunkban „*Intim percek*” címmel induló rovatunkban Szilágyi Vilmos közreműködésével azokra a kérdésekre szeretnénk ráirányítani a figyelmet, amelyek tananyagává válna – véleményünk szerint – nélkülözhetetlen. Reményeink szerint sorozatunkkal hozzájárulhatunk egy, a jó párkapcsolatok kialakítását segítő, új tantárgy megalapozásához, vagy akár egy már létező, de mellőzött másik nevelési program, a „családi életre nevelés” megújításához.

Rovatunk indításaként Szilágyi Vilmossal beszélgetünk legújabb könyve kapcsán.

A harmonikus párkapcsolat készsége tanulható

Szilágyi Vilmos szerint a kulcsszavak: egyenrangúság, nyitottság, önmegvalósítás

– Ön negyven éve foglalkozik szexológiával, Magyarországon megszervezte az első szexológiai munkacsoportot és konferenciát, szerkesztette és kiadta a Magyar Szexológiai Szemlét, egyetemi kurzusokat, workshopokat vezetett, felméréseket végzett, a mostanival a huszonhetedik könyvét adta ki. Mi az, amit még nem mondott el, amire figyelmet akar felhívni?

– Ez az a terület, amelyen igen sokféle probléma adódik, hiszen a megélt vagy éppen meg nem élt testi-lelki kapcsolat mindenkinél más tartalmat, más értelmezést kap saját intelligenciáján, műveltségén, érzelmein keresztül. Vannak viszont olyan közös tanulságok, tudástartalmak, tapasztalatok, amelyek a párkapcsolatok többségénél használhatóak. A mostani könyvemben a párkapcsolati válság egyfajta „ellenszereként” a modern párkapcsolatok új követelményeire és lehetőségeire szeretném felhívni a figyelmet, mert ezt sokan elutasítják anélkül, hogy igazán ismernék. Ők nem is akarnak tudni róla. De vannak, akik szeretnék ugyan megismerni, ám nem tudják, hol kaphatnak róla hiteles információt. És persze olyanok is akadnak, akik a párjukkal már az új kor lehetőségei, követelményei szerint élnek az életüket – kiegyensúlyozottan.

– Hiába vannak azonban követhető életminták, ha az azokhoz vezető utat, a módszereket nem is-

merik széles körben az emberek. A mindennapokban jobban hatnak a régebbi életminták, akkor is, ha azok személyiségrombolóak, vagy épp ijesztőek. Ezért is nagyon fontos, hogy a családi minta mellett ott legyenek az iskolában tanult életminták is, hogy a gyerek felnőve ne legyen kiszolgáltatva a sorsának, hanem választhasson. Bízom benne, hogy könyvemmel azok figyelmére számíthatok, akik tudnak és akarnak is tenni szexuális kultúrájuk emeléséért. Remélem, erre ma már nagyobb a fogadókészség, mint évtizedekkel ezelőtt.

– Magyarországon a házasságok csaknem háromnegyede tíz éven belül felbomlik. Noha ez világtrend, e téren folyamatosan „dobogósak” vagyunk. Ön szerint a párkapcsolatokban nálunk mi a legfőbb gond?

– Beidegződött, régi szokások, patriarchális hagyományok ebben épp úgy szerepet játszanak, mint a gazdasági kényszerhelyzet, a megélhetési problémák, a gyermeknevelés nehézségei. Ehhez kétkeresős családban többnyire nincsenek meg a megfelelő feltételek, kevés a bölcsőde, óvoda stb. Az érem másik oldalaként azonban említhetem a nők férfiaknál gyorsabb fejlődését és a nemi egyenlőtlenséget is. Mindennek következtében túl nagy teher zúdul az asszonyok vállára, a család,

a gyerek, a munka, a tanulás és a vágyott önfejlesztés, önkiteljesedés, amelyről már egyre kevesebb nő akar lemondani.

– Sokan mégis úgy tartják, a tipikus férfi és női szerepek felcserélődése a fő ludas a nemek viszályában...

– Szó sincs róla! Akik ezt vallják, nem látják, nem akarják látni a változásokat maguk körül. A nő ma már a társadalmi-gazdasági fejlődésnek éppen olyan meghatározója, mint a férfi. A viszályt az okozza, hogy ezt a nők többsége már természetesnek veszi, míg a férfiak fejében a mai napig többnyire kettős kép él a nőről: egyfelől elvárják, hogy modern, önálló emberként helyt álljon a munkahelyén, otthon pedig „háztündéreként”. Aki ha kell, a férje számára őrzítő vamp, ha kell, testi-lelki ápoló, szerető feleség, ha kell kiváló szakács és gyerekeinek gondos anyja is egy személyben.

– Ha a sokféle feladat igazságos megosztásában nem partner a férfi, a nő előbb-utóbb asztalt borít, néha akkor is, ha anyagilag rosszabbul jár. Az nagyon jó, hogy a mai, dolgozó, modern nő már nem vállalja a házi rabszolga szerepet, de az nem, hogy sem a férfiak, sem a nők nincsenek felkészítve a modern párkapcsolatra. Sokan még ma is elvárják a felelőségüktől, élettársuktól, hogy őket

kiszolgálják, akkor is, ha a nő akár 16 órája talpon van. Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb teret hódít az esküvő nélküli együttélés, ami egyfajta válasz bizonyos párkapcsolati problémákra. Amíg a férfiak nem ismerik fel a nőben egyenrangú társukat, addig nem fog változni a nemek közötti viszony. Már az sokat segítené, ha az erősebb nem tagjai alkalmanként beleélnék magukat a női szerepbe, hogy rájöjjenek, a gyengébb nem számos téren sokkal erősebb náluk. Mint tette ezt Dustin Hoffmann egyik híres filmszerepében, amelyben csak nőként talált munkát magának. Kiválóan megfogalmazta e tapasztalat tanulságait: „Attól, hogy nő voltam, most jobb férfi vagyok.”

– A férfiak és a nők között sokszor az is komoly gond, hogy a legegyszerűbb problémákat sem tudják megbeszélni egymással...

– Ez valóban általános tünet. Nagyon hiányzik a megfelelő kommunikáció is a férfi-nő kapcsolatokból, legtöbbször a férfi miatt, akit kisgyerekek korától arra neveltek, hogy nem sírhat, nem beszélhet lelki fájdalomról stb. Így felnőtt korára nem is tanulja meg, hogyan kell kezelni belső problémáit vagy párkapcsolati konfliktusait.

– Pedig a legegyszerűbb konfliktuskezelési módszer az őszinte beszélgetés vagy olyan vita, amelynek célja a problémák rendezése és nem a másik megbántása. Sokan a vitákat a párkapcsolat halálának

tartják. Holott, ha azok a problémák kreatív kezelését szolgálják, akkor a párkapcsolat fejlesztői. A viták természetesen és szükségesek – nem félni kell tőlük, hanem vállalni azokat. Mindemellett bizony gondok vannak az önismeret, az empátia, a megértés és a türelem terén is. De a kapcsolatok szétbomlásában az illúziók szintén szerepet játszanak, például az, hogy egy férfi és egy nő csak akkor élhet boldogan, ha szerelmesek egymásba. Sokan egy életen át ezt az illúziót kergetik és nem képesek a boldogságra.

– De hiszen egy férfi és egy nő valóban akkor igazán boldog, ha szerelmesek is egymásba! Mi ezzel a baj?

– Az, hogy ez az értelmezés leszűkíti a boldogság fogalmát, azt kizárólagosan a szerelemhez köti, ami indokolatlan. A férfiakat és nőket sokféle igény, érzélem kötheti egymáshoz. A szerelem-kultusz csak az utóbbi egy-kétszáz évben vált általánosan elfogadottá az intim kapcsolatok erkölcsi alapjaként, figyelmen kívül hagyva annak gyors elmúlását. Ezért nem a szerelem ellen, hanem a párkapcsolat szélesebb értelmezése mellett érvelek. A férfifuralmon alapuló társadalmak házasságaiban a férfi domináns, a nő alávetett szerepbe kényszerül, ami társadalmi, gazdasági helyzetét is jelzi. Ahogy ez utóbbi téren a nők kezdték kivívni egyenjogúságukat, úgy változott párkapcsolatuk értékelése is, ma már az sem meglepő, és nem elítélendő, ha egy nő kezdeményez. A modern párkapcsolati kultúra azonban még mindig nehezen nyer polgárjogot.

– Mit jelent az a kifejezés, hogy modern párkapcsolati kultúra?

– Ezen alapvetően egy férfi és egy nő nemcsak egyenjogú, hanem egyenrangú kapcsolatát értjük. Ebben egyik fél sem lehet a másik ki-

Mi a szexualitás?

A leggyakoribb félreértést tükrözi az a válasz, mely szerint szexualitásról erotikus izgalmak és élvezetek esetén beszélünk. Holott a fogalom tudományos értelmezése ennél szélesebb: a két nem viszonyát értjük rajta. Ez alapvetően három területen érvényesül:

1. Mindennapi szerepviselkedésünkben, abban, hogy nőként, férfiként viszonyulunk egymáshoz az élet minden területén,
2. az erotikában, az érzéki szeretkezésben,
3. a reprodukcióban, azaz a fajfenntartásban, az utódnemzésben.

szolgáltatottja, sőt, egymást minden téren segítők szövetségéről van szó, testi-lelki szükségleteik kielégítését is beleértve. A fejlettebb társadalmakban azonban igen sokféle az ember testi-lelki szükséglete. Ezeket aligha elégítheti ki egy életen át egyetlen ember, akármi-lyen tökéletes is. Csak nyitott kapcsolatban élő, nyitott szellemű emberek képesek egymás sokféle igényét érvényesíteni hagyni.

– A nyitott házasságnak, kapcsolatnak a mindennapi szóhasználatban pejoratív értelme volt eddig: sokan egyértelműen „szabados” szexet értenek rajta. Ön azonban a könyvében egyáltalán nem ebben az értelemben használja ezt a kifejezést.

– A nyitott párkapcsolat egyáltalán nem a gátlástalan szexről szól. Arról van szó, hogy a párok elismerik és elfogadják a másik jogát arra, hogy a műveltségüknek, képességeiknek, lelki alkatuknak megfelelő igényeiket mással, másokkal is kielégíthessék. Ha például az egyik fél imádja a komolyzenei koncerteket, míg a másik elalszik rajta, joga van hozzá, hogy olyan partnerrel menjen koncertre, aki hasonlóan értékeli és élvezzi azt. Ugyanez a helyzet a többi szabadidős tevékenységgel vagy munkával is. Egyszerre több házastársunk, élettársunk nem lehet, de több barátunk igen. Azok, akik megtanulják tisztelni egymást, egymás szabadságát is természetesnek veszik, nem törekszenek a másik kisajátítására. Nagyon fontos azonban tudatosítani, hogy a szabadság felelősséggel jár, és külső kapcsolatokat csak az létesítsen, aki tud élni a szabadsággal, meri vállalni döntései kockázatát és az alkotó vitákat a konfliktusok kezelésekor.

– De a nyitottság, a szabadság veszéllyel is jár, például „elszerethetik” tőlünk a párunkat, vagy mert ő jobban érzi magát mással, előbb-

utóbb elhagy bennünket. Ez a félelem sokszor féltékenyséig fajul, ebben a helyzetben pedig van, aki érzelmileg zsarolja a párját, hogy nélküle ne szervezhessen semmilyen külön programot. A másik kisajátítására törekvést sokan a szerelem velejárájának tartják. „Átkódolható-e” a szerelem, a szeretet, a féltékenység és a hűség, azaz kaphatnak-e új tartalmat, értelmezést ezek a szavak ma?

– Az alapvető emberi érzések évezredek óta hasonlóak, de változnak a körülményeink, és az ember képes azokhoz alkalmazkodni. Annnyira változó világban élünk, hogy egyre inkább felértékelődik a szeretet és a bizalom, és azt az embert, akit szeretünk, és akiben megbízunk, és aki nem akar kisajátítani bennünket, aki a szabadságunkat is tiszteletben tartja, azt nem hagyjuk el olyan könnyen. Ma szerintem azoknak a kapcsolatoknak van jövőjük, amelyekben a felek egyenrangúak, egyenjogúak és tisztában vannak azzal, hogy ma már sem a szerelem, sem a házastársi vagy élettársi kapcsolat nem jelentheti egymás kölcsönös és kizárólagos birtoklását. Ebben az értelemben talán az éretlen szeretet az, ami továbbfejleszthető, s így „átkódolható” – az éretlen szeretet soha nem kisajátító.

– Ez azt jelenti, hogy tanulható a szerelem vagy a szeretet képessége?

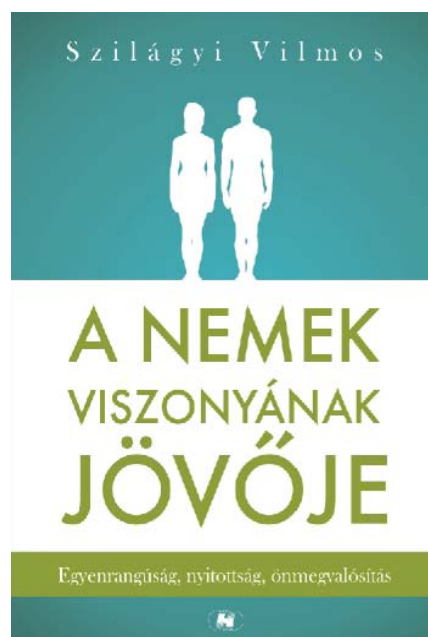
– Természetesen. Az egyén szeretet-képessége az eddigi élete során kapott külső hatások (szülői, baráti szeretet stb.) következménye, tehát sajátos élmények és tanulás eredménye, ám nem mindenkinél fejlődik egyformán. A szerelem, szeretet képességét alapvetően az anyagyermek és az apa-gyermek kapcsolat milyensége határozza meg, fejlődését pedig az óvodai, iskolai, aktuális életkori kapcsolatok, diák-szerelmek. E sorba tartozik a soha

be nem teljesülő rajongó szerelem is, amit idealizált, romantikus színezete miatt a szakirodalom éretlen szerelemnek nevez. Az érett szerelemben testi-lelki téren egyaránt felelősséget vállalunk önmagunkért és a másikért. Meggyőződésem, hogy a tanulási folyamatot felgyorsíthatná egy olyan tantárgy, ami a nemiségről alapvető ismereteket nyújt a tizenéveseknek, amit később, a párkapcsolatukban is hasznosíthatnának. Ennek összeállítását, megírását a közelmúltban már elkezdtem.

– Könyvének címére utalva: végül is milyennek látja a nemek viszonyának jövőjét? Tovább mélyülnek a konfliktusok férfiak és nők között, vagy van esélyük a boldogságra, a harmonikus párkapcsolatra?

– Igen, van. Elköteleződés és szövetség egymás fejlődésének, önmegvalósításának elősegítésére – ez a „titok” nyitja. Ha ez a párkapcsolatban működik – és arra kell törekedni, hogy működjön –, akkor a harmonikus életnek megvan minden esélye. Rajtunk áll.

Gyarmati-Szabó Éva

Szilágyi Vilmos új könyvének címlapja (Háttér Kiadó)